

ובגלל הויכוח על התאומה הזו, קין הורג את הבל אחיו. אותו סיפור גם כן עם המצרי, כתוב "וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עֶבְרִי מֵאֶחָיו", כותב רש"י: "... בעלה של שלומית בת דברי היה, ונתן המצרי עיניו בה, ובלילה הוציאו מביתו, והמצרי חזר ונכנס לבית ובא על אשתו, וסברה שהוא בעלה, וחזר האיש לביתו והרגיש בדבר, וכשראה אותו מצרי שהרגיש בדבר, היה מכהו ורודהו כל היום". ואז משה יוצא ורואה את מה שעשה לו המצרי, וכתוב: "וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה", מסביר רש"י: "ראה (ברוח הקודש) מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה", משה בדק שלא יוצא ממנו שום זרע כשר של גרים, כמבואר בחז"ל, כי אם היה עתיד לצאת איזה גר מהמצרי משה לא היה הורג אותו. ומשה רבנו הורג אותו בשם המפורש. ויוצא כאן דבר נפלא, הרי קין נלחם עם הבל בגלל אישה (התאומה של הבל) שהוא רצה, וכן המצרי שהוא גלגול החלק הרע שבקין, גם הוא רצה את שלומית בת דברי (שכנראה היה בה את הניצוץ של התאומה של הבל) שהייתה שלימה בכל גופה וביופיה כמו תאומתו של הבל. ולכן משה שהוא הבל, הוא נוקם במצרי (שהוא הרע של קין) מדין 'גואל הדם' של עצמו, ומשה הורג את המצרי.

משה הוצרך להרוג את המצרי בשם המפורש משום את קין

ואיך הוא הורג אותו? כתוב "הלהרגני אתה אומר", אומר רש"י: "שהרגו בשם המפורש". ולמה בשם המפורש? כי כתוב "וַיִּשֶׁם ה' לְקִין אֹתוֹ", פירש רש"י: "חקק לו את משמו במצחו...". אחת מאותיות של שם המפורש ניתנה לקין, ובזכות האות משמו של ה', יש לקין שמירה. כעת כשמשה רבנו רוצה להרוג את המצרי, הוא צריך קודם לקחת חזרה את האות מהשם המפורש שהיתה אצל קין, איך הוא עושה זאת? ע"י שמשה מזכיר את השם המפורש, ע"י זה הוא שואב חזרה את האות ששם הקב"ה לקין, ושוב אין יותר למצרי (שהוא גלגול של קין) את ההגנה של 'אות קין'.

מהו השם המפורש שהשתמש בו משה, ומה היא אות קין?

מהי אותה האות שנתן הקב"ה לקין? יש כמה פירושים, החיד"א בספרו 'חומת אנך' (חבוקק פ"א) מביא בשם רבי שלמה הלוי אלקבץ (תלמיד הרמ"ק ומחבר הפיוט 'לכה דודי') שהאות שהקב"ה שם לקין – היא האות י'. באיזה שם המפורש בייחוד השתמש בו משה רבנו כדי להרוג את המצרי? כתוב שבכללות זה היה שם – מ"ב. שזהו השם של "אנא בכוח גדולת ימינך תתיר צרורה וכו'". ובאיזה אותיות מדובר? ובכן, האר"י ז"ל מגלה לנו שזה השם מהפסוק "נא גיבור דורשי יחודך כבבת שמרם", וכמובא בסידורים זה בראשי תיבות: 'נא גיבור דורשי ר"ת – נג"ד. יחודך כבבת שמרם – יכ"ש – אומר האר"י שהשם שהזכיר משה רבנו כשהרג את המצרי היה אותיות יכ"ש. (ויד"כ כ"ף שייך – אסור לומר אותו כמו שהוא נקרא) למה דווקא בשם יכ"ש? כעת זה נפלא... משה הורג את המצרי דווקא בשם הזה, כי הוא צריך לשאוב את האות

פרשת 'בא' - ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - מבוסס על ליקו"מ ס"ד חלק א'

פרעה והמצרי גלגול של חלק הרע בקין / אות קין שהיתה

שמירה שנהפכה לעשר המכות / התיקון של קין ביתו

ניתן לקבל במייל: 6537488@gmail.com

פרעה הרשע ואיש מצרי שהרגו משה היו גלגול הרע שבקין

"וַיֵּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהַ כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבָבוֹ וְאֶת לֵב עֶבְרָיו לְמַעַן שְׁתִּי אֶתִּי אֶלֶּה בְּקִרְבּוֹ, וַיֵּשׁ לַהֲבִיךְ, מִה זֶה שְׁתִּי אֶתִּי אֶלֶּה בְּקִרְבּוֹ, הֲאִם הַמְכּוֹת הֵיוּ דוּקָא בְּקִרְבוֹ שֶׁל פְּרַעֲהַ, הֲרֵי הַמְכּוֹת הֵיוּ לְכָל מִצְרַיִם וְלֹא רַק לְפְרַעֲהַ? כְּדֵי לַעֲנוֹת עַל הַשְּׁאֵלָה, נִלְמַד בְּדַבְרֵי הָאֲר"י ז"ל אֵת הָעוֹמֵק שֶׁבּוֹהַ. רַבְּנוּ הַחִיד"א מְבִיא בְּסִפְרוֹ 'דְּבַשׁ לִפִּי' (מַעֲרַכַת ק' אוֹת ל"ג), אֵת דַּבְרֵי הָאֲר"י ז"ל שֶׁפְּרַעֲהַ הִיָּה הַגִּלְגּוֹל שֶׁל הַחֲלָק הָרַע שֶׁל קִין, וְכִמּוֹ כֵּן גַּם הַמִּצְרִי שֶׁהָרַג מֹשֶׁה, הוּא גִלְגּוֹל שֶׁל הַחֲלָק הָרַע שֶׁל קִין. וְאִילוּ מֹשֶׁה הוּא גִלְגּוֹל שֶׁל הַבֵּל, (מִשִּׁיחַ ר"ת – מִשִּׁיחַ שֵׁת הַיָּבֵל), יוֹצֵא שֶׁפְּרַעֲהַ הָרַשָּׁע (וְכֵן הַמִּצְרִי שֶׁהָרַגוּ מֹשֶׁה) הֵם גִּלְגּוֹל הָרַע שֶׁל קִין. וּבְפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק כ"ב), עַל הַפְּסוֹק (בְּרַאשִׁית ד, ח): "וַיְהִי בְּהִיּוֹתֶם בְּשָׂדֵה וַיִּקֶּם קִין אֶל הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ", הוּא מְסַבֵּר שֶׁהַמְרִיבָה שֶׁל קִין וְהַבֵּל הִיָּתָה עַל הַתְּאֻמָּה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַבֵּל, כִּי עִם קִין נִוְלַדָה תְּאֻמָּה אַחַת, וְעִם הַבֵּל נִוְלְדוּ שְׁתֵּי תְּאֻמוֹת.

קין רצה את התאומה היתירה של הבל וכן האיש מצרי

וכל אחד מהם התחתן עם אחותו, כתוב (ויקרא כ, יז): "וַאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחִיתוֹ... חֶסֶד הוּא" – למה כשאדם לוקח את אחותו זה נקרא 'חסד'? הרי זה עבירה! כתוב במדרש: 'חסד' עשה ה' שקין נשא את אחותו, כי רק ע"י שהוא נשא את אחותו זה היה קיום לעולם (ע' סנהדרין נח: וברש"י). הנישואים הראשונים בעולם היו כשקין וגם הבל נושאים כל אחד את אחותו התאומה. כתוב שחווה ילדה 5 בכרס אחת, קין נולד עם התאומה שלו, והבל יוצא עם שתי תאומות. התאומה השנייה של הבל כתוב בפרקי דר' אליעזר שהיא הייתה היפה מכל הנשים, ועליה היה קין מתקנא, והוויכוח ביניהם היה, שקין טען להבל: אני הבכור ולכן אני נוטל פי שתיים, וכיוון שיש כאן שלוש בנות אני לוקח שתים ואתה לוקח אחת, והבל טוען לו, הרי היא נולדה איתי ולכן שתיהן שייכות לי. ומהוויכוח הזה קין הגיע לידי מעשה, ואז: "וַיְהִי בְּהִיּוֹתֶם בְּשָׂדֵה, וַיִּקֶּם קִין אֶל הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ", וּמִבְּאֵר הַזֹּהָר (בראשית דף לו:): שרמוז כאן: "בשדה – דא איתתא", כלומר שהוויכוח שלהם היה על האישה התאומה היתירה של הבל. וכן מובא בכמה מקומות בש"ס שאישה מכונה 'קרקע עולם', (ע"י סנהדרין עד: כתובות ג:, וכן מובא בכתובות דף ב. נסתחפה שדחו לגבי האישה)

קין, (כמ"ש "ויישם ה' לקין אות") אות י', והופך אותה ל-עשרת המכות. יוצא שאותה יו"ד שהייתה הגנה לקין ולפרעה - היא בעצמה נהפכת לעשר המכות שבהם משה מכה ע"י המטה (שבו היו חקוקים כל עשר המכות) את פרעה. ובעת נבין את התשובה לשאלה ששאלנו, למה כתוב "למען שתי אותותי אלה בקרב" - של פרעה? התשובה, כי באמת עשר המכות שהוא מקבל, זה מהאות י' שניתנה לקין - ועתה בגלגול פרעה - כשמירה, ובעת היא בעצמה מתהפכת ונעשה לו ממנה עשר המכות.

ולכן לאחר ההתראה של מכת הארבה כתוב: "ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את ה'... הטרם תדע כי אבדה מצרים", וקשה, מה עבדי פרעה נזכרו רק עכשיו במכה השביעית, הם כבר קיבלו מכות על מכות, ומילא פרעה ה' הכביד את ליבו, אבל למה העבדים שלו לא אמרו את זה אחרי מכת דם או צפרדע, שכבר היה בהם אבדון למצרים, היו אומרים לו: "שלח את האנשים" התשובה - כשהם שמעו את: "למען שתי אותותי אלה בקרב" הם הבינו שכל המכות - כולם מגיעות מחמת פרעה בעצמו, בגלל שה-י היא זו שנהפכה, הסיפור הזה הוא לא בגללנו, פרעה אשם בכל, וא"כ אנחנו לא מסכימים לסבול סתם בשביל פרעה - ואומרים לו "... הטרם תדע כי אבדה מצרים."

איך פרעה והעבדים שלו ידעו כאלה סודות הקבלה?

ונאמר במאמר המוסגר: אם תשאלו שאנחנו אומרים כאלה דרשות עמוקות על פי האר"י ז"ל והקבלה, וכי פרעה ועבדיו האם הם ידעו את כל הדברים העמוקים האלה? התשובה: לא אמרנו שהם ידעו אותם, אלא שכך הקב"ה מנהיג את האדם. כתוב בגמרא (מגילה ג): "איהו לא חזי, מזליה חזי" אדם עצמו לא יודע שום דבר, אבל לכל אדם יש לו את המזל שלו, את הנשמה והנפש שלו, שממנו יש לאדם את החיות. אותו המזל הוא גבוה מאוד, והמלאך הממונה על אותו אדם לשמור אותו, הוא כן יודע את כל החשבונות האלה בקבלה, וכשהוא שומע את ההתראה "למען שתי אותותי אלה בקרב", הוא נבהל ומפחד, ומנסה להגן על עצמו. ובמכה זו אומרים לו: "עד מתי יש לנו למוקש..."

מה המכה שמכניעה את פרעה? זו מכת בכורות. כפי שהסברנו שפרעה הוא גלגול חלק הרע של קין, הכל מובן היטב, קין הוא בכור שנולד ראשון, וגם פרעה היה בכור, כשהמכה הזאת מגיעה אליו, היא משלימה בלקיחתה את ה-י שהייתה לו הגנה, והתהפכה ל-10 מכות בשלמות, כי במכת בכורות הושלמה ההחלפה של היו"ד המגינה להיות י' המכה, ולכן נעשה פחד גדול לפרעה במכת בכורות שגם הוא בעצמו ימות, אעפ"י שעל המכות כתוב (שמות ט, טז): "בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָּתִיךָ", שהיתה לו

יו"ד שנמצאת אצל המצרי, וזה ע"י שהוא אומר את השם המפורש - יכ"ש. ונשים לב! שזה במילים "יחודך כבבת שמרם", באמת כשאומרים "אנא בכוח", אנחנו עושים את ההפסקה בכל שתי תיבות: "נא גיבור - דורשי יחודך - כבבת שמרם", ולעומת זאת כשמכוונים באותיות השם בר"ת, הכוונה כל שלוש תיבות. וזהו אחד מהאיברים של שם מ"ב. ואם כן השם שאמר משה רבנו יוצא במילים: "יחודך כבבת שמרם", והכוונה, עם ישראל שהם יחודך, שהם יחידה ליחודך - תשמור עליהם 'כבבת' - כבבת עין. וכיוון שהמצרי היכה ל-אחד מישראל, משה הורג אותו דווקא בשם: "יחודך כבבת שמרם", ע"י שמשה שואב ממנו את האות יו"ד, שאותה נתן ה' לקין בתור שמירה, ועכשיו שהוא מוציא אותה ממנו, אז הוא יכול להרוג אותו.

מדוע פרעה כל כך מקפיד על משה עד שרוצה להרוג

אחר כך כתוב: "וישמע פרעה... ויבקש להרג את משה". כששמע פרעה שמשה הרג את המצרי והטמינו בחול, הוא מאוד כועס ורוצה להרוג אותו. ננסה לתאר, משה היה בן בית וחביב אצל פרעה מאוד, הוא היה בנה של בתיה, פרעה אוהב אותו ומינה אותו על ביתו, ואם כן וכי בשביל שהוא הרג איזה מצרי מהעבדים שלו, זה סיבה שפרעה כל כך התאמץ להרוג את משה בכעס כזה גדול? איך זה שכל האהבה הגדולה שהייתה לו למשה כל השנים, התהפכה ברגע אחד לשנאה כזאת עצומה, עד שהוא רוצה להרוג את משה? זה להרוג את הנכד שלו שהוא הכי אוהב? והתשובה היא, היות שפרעה היה החלק הרע של קין, וכן גם המצרי, פרעה מרגיש שמשה הרג חלק ממנו, המצרי לא היה סתם עוד אחד מהנוגשים שלו, אלא יש בו את אותו חלק מה שנמצא גם בפרעה שהוא גלגול חלק הרע של קין, ולכן פרעה מתחיל כבר לפחד ממשה, כשהוא רואה שמשה הרג את החלק הרע שבקין שהיה במצרי, בשלב הבא הוא הורג אותו, כי הוא נשמת הבל, שעכשיו נוקם בקין, ולכן מנסה פרעה להקדים ולהרוג את משה.

אות י' שהגנה על קין נהפכה לי' מכות, פרעה עולה י' יותר ממשה

אומר רבי שלמה אלקבץ דבר נפלא, במה היה פרעה מתגאה על משה? באות יו"ד, שזה "ויישם לקין אות", מה ההסבר בזה? 'פרעה' בגימטריה זה 355. ומשה בגימטריה זה 345. בכמה פרעה יותר הרבה ממשה רבנו? ב-10 כי יש לפרעה אות י' (שהיא אמנם לא כתובה בשמו) בחשבון הגימטריה, יותר ממשה, ולכן מתגאה פרעה על משה בכך שיש לו יותר יו"ד. ופרעה מנסה בכוח האות יו"ד להרוג את משה. מה אומר הקב"ה? "למען שתי אותותי אלה בקרב" - ניקח את המילה 'אותותי' נפרק אותה יצא - אות י' (התי"ו כפולה) אני רוצה לתת אותה בקרב, אומר הבעל לכה דודי, הקב"ה הופך את האות י' שהיא הייתה ההגנה של פרעה -

ותבאנה אל רעואל אביהו, ויאמר מדוע מהרתן בא היום
 "ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים ... ויאמר אל בנתיו ואיו?
 למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל לחם: ויאמר משה לשבת
 את האיש". בדרך כשמשה נכנס דרך הגינה, ורואה את המטה
 הוא מוציא ושולף אותו, ו"חזרה אבדה לבעליה" (מה הרמו שמשה
 נכנס עם המטה? יואל עם הכולל – גימטריא מטה) איך שמשה נכנס לבית
 ויתרו ראה את המטה בידיים של משה, הוא מתפעל מאוד
 ומספר לו שהוא הבטיח שמי שיצליח לשלוף את המטה הזה, הוא
 יזכה בביתו ציפורה, וזה מה שעשה יתרו: כמו שכתוב: "ויתן את
 צפרה בתו למשה".

במטה היה הבחינה של מטה וגם הבחינה של נחש

יוצא שהמטה נמצא בחלק הטוב של קין, ומה התפקיד של
 המטה, להיפרע מהחלק הרע שבקין, ואיך? ע"י משה שהוא
 גלגול של הבל, והחלק הטוב שבקין – יתרו – הוא ששומר על
 המטה, ומידיו מגיע המטה אל משה שהוא הבל, וכל זה בשביל
 להיפרע מפרעה, שהוא החלק הרע שבקין, ולכן המטה הזה היה
 באותה בחינה של מטה ונחש. כלומר המטה הזה בעצמו יכול
 להפוך לנחש, כי זה החלק הרע שבקין. ומה העומק בדבר?
 אמרנו שעל המטה הזה היו חקוקים בו האותות של עשר המכות,
 שהן: דצ"ך עד"ש באח"ב – שהן עשר אותיות כנגד האות י,
 והענין של היו"ד שהיא מצד אחד ההצלה שהשם נתן לקין אות,
 ומצד שני היא היו"ד שמתהפכת לפרעה להיות לו עשר המכות,
 וזהו: "המטה אשר נהפך לנחש תיקח בידך", כי במטה יש בו את
 הבחינה של היו"ד של ההצלה, והיא בעצמה מתהפכת שוב
 מנחש למטה, ובולעת את מטות החרטומים, והופכת להיות
 לעונש למצרים. זה היופי בתורה הקדושה, הכול עניין אחד.

הקליפה קודמת לפרי, סודות הארבה, סיבת הצמצום

רבנו מבאר בליקוטי מוהר"ן (תורה ס"ד ח"א) בענין זה של מכת
 הארבה את כל סודות הבריאה, מהצמצום הראשון. אמרנו
 שפרעה וגם קין הם בכורים, ולמה קין נולד לפני הבל? מסביר
הזוהר, שהסיבה היא בגלל שהנחש הטיל זוהמה בחווה, ולכן כדי
 שתצא הזוהמה הזאת, שהיא קליפה הקודמת לפרי, לכן קודם
 יוצא החלק הרע שזה קין, שהזוהר (בראשית נד.) קורא לו בלשון
 "קניא דמסאבותא", (קן הטומאה) כל הצטברות הרוע נמצאת
 בקין, וזו הקליפה שקודמת לפרי. אותו דבר אנחנו מוצאים
 בישמעאל שיוצא קודם לפני יצחק, ועשיו יוצא לפני יעקב, וזה
 כדי לנקות את הזוהמה. וזו גם הסיבה כפי שרבנו דורש
 שהצמצום שזה העניין של הדין – זה הדבר הראשון בבריאה.
 כתוב בפסוק: "בראשית ברא אלוקים", לא כתוב "...ברא
 הויה" ולכאורה היה ראוי להתחיל את התורה בשם הויה? למה
 מתחיל בשם אלוקים, ורק אחר כך כתוב (בראשית ב, ד): "ביום

איזה הגנה לפרעה, בכל אופן הוא פחד ממכת בכורות כי הוא
 עצמו בכור, ונשלם היפוך היו"ד של ההגנה ל-10 מכות.

החלק הטוב של קין היה יתרו, ולכן נותן לו את צפורה בתו לאשה

יתרו נקרא 'הקני', כמו שכתוב (שופטים ד, יא) "וַחֲבֵר הַקִּינִי נָפְרָד
 מִקֵּין מִבְּנֵי חֶבֶב חֵתַן מֹשֶׁה" – זה אותיות 'קין'. יתרו היה החלק
 הטוב של קין, והוא עושה תשובה. אמרנו שהחטא של קין
 התחיל בזה שהוא קינא בתאומה היתרה של הבל, ומה עושה
 יתרו? נותן את ציפורה בתו למשה. מה הפשט שהוא נותן את
 ציפורה הוא חוזר בתשובה, ומשיב לו את התאומה היתרה היפה
 בנשים שהיא ציפורה, כמ"ש: "כי אישה כושית לקח", אומר
 רש"י: אשה 'כושית' (736) בגימטריה 'פת מראה'. יתרו מחזיר
 אותה למשה ועל ידי זה מתקן את החטא עם תאומתו של הבל,
 כי צפורה גלגול של תאומתו של הבל שהייתה היפה בנשים.

מהיכן הגיע המטה של משה שעליו חקוקים 10 המכות?

מובא במדרש (פרקי דר' אליעזר מ'), כשאדם הראשון גורש מגן עדן,
 הקב"ה נתן לו מטה (המטה שנברא בבין השמשות), והמטה הזה התגלגל
 עד משה ולכן נקרא (שמות יו, ט): "וּמִטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדֵי", המטה הזה
 היה עשוי מסנפיריניון מאוד מיוחד, ובו נעשו בו האותות ומכות
 מצרים והניסים במדבר, המטה הזה התגלגל בין הדורות, מאדם
 הראשון לחנוך וכו' עד מתושלח, ונח לקח אותו בתיבה והוריש
 אותו לשם. משם לעבר, עד שמגיע לאברהם, ליצחק וליעקב,
 וכמו שאמר יעקב: "כי במקלי עברתי את הירדן", וכשורדים
 ישראל למצרים, יעקב לוקח אתו את המטה למצרים, ומוריש
 אותו לבנו יוסף. כשנפטר יוסף המצרים בוזזים את ביתו של יוסף,
 ובין שאר הדברים בוזז את המטה הזה, שמגיע לאוצר של פרעה.
 כתוב בגמרא (סוטה יא:): שלפרעה היו שלוש יועצים שהם השרים
 שלו והם: יתרו, בלעם, ואיוב. ופרעה התייעץ איתם האם לגזור
 על התינוקות שיושלכו ליאור, יתרו יעץ לו: אל תיגע בהם, אף
 אחד לא ניצח את בני ישראל, לא כדאי לך. פרעה לא אוהב את
 העצה הזאת, ועשה כעצת בלעם "כל הבן הילוד היאורה
 תשליכוהו", יתרו ראה שעצתו לא התקבלה ופחד שעכשו גם
 יתנקם פרעה בו, לכן הוא ברח למדין, וכשהוא ברח הוא לקח
 איתו את המטה מהאוצרות של פרעה ואת זה הוא לוקח איתו
 למדין, כשהוא הגיע למדין הוא נטע אותו בגינה שלו. ומאז לא
 הצליחו לעקור את המטה מהגינה של יתרו. יתרו רצה להוציא
 חזרה את המטה שתקוע בגינה שלו. מה עשה? פרסם שהגיבור
 שיוכל לשלוף את המטה מהגינה, יקבל את ציפורה בתו שהייתה
 יפה בכל הנשים. כתוב במדרש שכל גיבורי מדין ניסו לעקור את
 המטה בשביל לזכות בציפורה, ואף אחד כמובן לא הצליח. אחר
 כך כתוב: "...ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ... להשקות צאן
 אביהן: ויבאו הרעים ויגרשו, ויקם משה וישען, וישק את צאנם:

מצורע ורוצה לרחוץ בדמם ולהתרפא, זה עצמו הצמצום, וזו ההסתרה שבדין, לכן אומר רבנו: "פרעה זה חלל פנוי, זה המקום של הצמצום, כי הנקודה של צמצום, זה שאנו רואים הנהגה של דין בעולם, ולא מבינים איך ייתכן שזה בא מהשם יתברך שכל כולו רחמים גמורים. וכמו שהקליפה קודמת לפרי, וכן הדין קודם לחסד. ז"א ההנהגה של הדין קודמת לגילוי הרחמים והחסדים שאחר כך יגיעו. ולכן קין קודם להבל, וישמעאל קודם ליצחק ועשיו קודם ליעקב – קודם כל בחינת 'בראשית ברא אלוקים' – שם הדין שזה הצמצום, ורק אחר כך: "ביום עשות ה' אלוקים" שזה השיתוף של מידת הרחמים במידת הדין. וצריך תמיד קודם שיהיה את החלק הרע כדי שמתוכו יראה הטוב, ואלמלא החושך לא היינו מכירים ומרגישים את הטוב שיש באור.

קודם כל גאולה יש קושי השעבוד הקשר ביותר

וזהו גם הנקודה שעכשיו אנחנו נמצאים בה בעקבות המשיח, וכל אחד יודע שדווקא בזמן הזה יש את התוקף הדין הכי קשה, כמו שכתוב: "למנצח על איילת השחר", דווקא לפני הגאולה בחינת איילת השחר יש 'קדרותא דצפרא' (השחר של הבוקר), החושך הכי חזק בלילה הוא בזמן שקודם הזריחה – אז החושך הכי חזק מתגבר. ולצערנו אם נשים לב, כך זה בכל הדורות, במצרים כתוב: "תִּבְּן אֵין נִתֵּן לַעֲבָדֶיךָ וְלִבְנֵים אֲמָרִים לְנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה עֲבָדֶיךָ מִפְּנֵים וְחֻטָּאת עֲמָךְ", זהו קושי השעבוד שהיה רגע לפני הגאולה. וכן אותו דבר בסיום גלות בבל, היא מסתיימת בגזירת המן "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים... ביום אחד", גם זה קושי הגלות שמגיע לפני הגאולה של בניית בית שני. וכן גם העניין של השואה האיומה – שזה בחינת הקושי של השעבוד שהיה הכי קשה מכל הגלות, שהיה להשמיד להרוג ולאבד בצורה הכי קשה ואיומה, ודווקא משם הקב"ה התחיל בהארט פנים, שאז עם ישראל זכו לעלות לארץ ישראל. ואנחנו מאוד מקווים שכבר סיימנו את קושי השעבוד שיש לפני הגאולה, כי זה לפעמים לוקח כמה שנים בין סיום קושי השעבוד ועד הגאולה, כמו בגאולת מצרים, הרי יצאנו ממצרים ואחר כך לקח 40 שנה עד שזכו להיכנס לארץ ישראל, וכן בזמן שלמה שלקח 480 שנה עד שבנה שלמה את ביהמ"ק, ואנחנו מאחלים לעצמנו שזה יהיה הרבה מהר מהזמן הזה.

ועל כל פנים אנחנו רואים את היסוד – שדווקא לפני גאולה מתגבר קושי השעבוד ונעשה חמור מאוד, אבל זה העקבתא דמשיחא, וכמו היולדת שבכל ההיריון לא כאב לה, וברגעים שלפני הלידה יש לה צירים חזקים וכאבים, שהם עוזרים לה ללדת, כך גם ודווקא הקושי של הגלות הוא מביא את הלידה של משיח צדקנו והגאולה השלמה, ולכן גם עכשיו העניין הזה של הגלות, השואה היתה הצירים שלפני הלידה, כמו שהיה

עשות ה' אֱלֹהִים אֲרֶץ וְשָׁמַיִם, רק אז נזכר שיתוף של שם הויה שהוא שם של רחמים, עם שם אלוקים. ואומר המדרש (בראשית רבה יב, טו): שבתחילה ביקש הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין, וראה הקב"ה שהעולם לא יכול לעמוד בדין עמד ושיתף עימו מידת הרחמים, וזה פירוש הפסוק: "בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֲרֶץ וְשָׁמַיִם", אבל מה הסיבה שהקב"ה מתחיל לברוא דווקא עם מידת הדין? התשובה היא, כדי לעשות את הצמצום. וכמו שרבנו מסביר: "כי השם יתברך מחמת רחמנותו ברא את העולם, כי רצה לגלות רחמנותו", אך הייתה בעיה, שכשרצה הקב"ה את העולם, לא היה מקום לברוא אותו, מפני שהכול היה אין סוף. כלומר, היות שהאור אין סוף היה ממלא הכל, לא היה אפשרות לברוא עולם, כי העולם צריך להיות גשמי, ואור האין סוף הוא רוחני, וכל דבר שהיה נברא היה מיד מתבטל, וחוזר חזרה לאור אין סוף. מה עשה הקב"ה? עשה את הצמצום. ובוודאי שהצמצום הזה הוא אינו כפשוטו, והסיבה לכך, כי אור האין סוף נקרא אינסופי, ז"א דבר שאין לו גבול ומידה, ואם ח"ו נטעה להסביר שהצמצום כפשוטו, זו כפירה גדולה, לומר שיש ח"ו כביכול גבול להקב"ה, שבמקום של הצמצום ששמה בחלל הפנוי אין אלוקות, א"כ לא יצדק הלשון 'אין סוף', כי יש סוף וגבול ח"ו, כי מקום הצמצום הוא לכאורה הסוף, לכן ברור שהצמצום הוא לא כפשוטו. כלומר, שבאמת כלפי השי"ת, קודם הבריאה, ואחר הבריאה – זה אותו דבר, כמ"ש בפסוק במלאכי: "אני ה' לא שנית" – אני ה' אין בי שום שינוי, לפני הבריאה ולאחר הבריאה, אני אותו דבר, רק כלפי הנבראים הייתה הרגשה כביכול ה' הסתלק מכאן, וזה היה בחינה של הצמצום, שהנבראים מרגישים כאילו אין ה' כאן. ובאמת כתוב ב'עץ חיים', "אמר מאיר בערכנו דיבר". כל הנקודה של צמצום היא רק בערכנו הנבראים, שנראה לנו כביכול שאין כאן אלוקות. ואיך יכול להיות כזה דבר שהנבראים יחשבו שיש צמצום, שהשי"ת לא נמצא? – זה נעשה ע"י גילוי מידת הדין, ה' יתברך הוא רחמן, ואנחנו לכאורה רואים לפעמים הנהגה הפוכה, הנהגה של דין, שלא מתאימה לאיך שאנחנו תופסים בדעתנו את השי"ת שהוא כולו רחמים, וזה עצמו הצמצום, ברגע שיש התגלות דין בעולם, שאנו הנבראים לא יכולים להבין בשכל, איך יתכן שהשי"ת שהוא כולו טוב ממנו יבוא דין, ונראה לטעות כביכול שהשי"ת צמצם את עצמו מכאן, והוא לא נמצא כאן ח"ו, זה ההנהגה של הדין. וזהו פירוש הפסוק: "בראשית ברא אלוקים, הקב"ה התחיל את הבריאה בצורה של גילוי דין, וכיון שכן, הנבראים אומרים אנחנו לא רואים את הקב"ה שכולו רחמים, כולו שפע טוב, וזה עצמו ההסתרה וההעלמה, שהיא בעצמה הצמצום. זה שיש פרעה שכל כך מתאכזר לעם ישראל, ושוחט 150 תינוקות בבוקר 150 תינוקות בערב, בגלל שהוא

'צמצום' – שהתורה היא אינה ברורה – 'צמצום המוחין', יש מי שאומר טמא ויש מי שאומר טהור, מותר אסור חייב זכאי, ואמנם בפנימיות ודאי 'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', אבל זה צמצומים כי באמת רבנו אומר (חיי מוהר"ן אות כ"ד) שעל פי פשט זה לא מובן איך זה וזה אמת, הרי זה אומר פטור וזה אומר חייב, זה אומר מותר, זה אומר אסור, דברים אלו לא יכולים להתיישב ביחד, כי על פי פשט אי אפשר להבין ששניהם צודקים. עכ"פ דווקא המחלוקת שזה צמצום וההעלם, היא זו שעושה את חידושי התורה.

נמצאנו למדים, שלא צריך להיבהל שיש לפעמים הסתר פנים, ויש לפעמים חושך, וקושי בפרנסה, ויש כל מיני ההסתרות, אלא צריך לקחת את זה כצמצום לפני הבנייה, וע"י הצמצום והחלל הפנוי, ע"י שנראה כאילו שהאור אין סוף לא נמצא כאן, רק ככה אפשר להשפיע שפע גשמי, כי אחרי הכול שפע רוחני של האור אין סוף – אנו כנבראים גשמיים לא יכולים להכיל אותו, לא יכולים ללכת עם זה למכולת, אנחנו כן צריכים משהו שיהיה גשמי, אנחנו צריכים צמצום וסילוק אור האינסוף שאינו כפשוטו, מהמקום שאנו נמצאים כדי להרגיש את בניית העולם בניה גשמית של העולם, ולכן צריך להיות איזה צמצום, כל אחד ואחד ברמה שהקב"ה מייחד לו, וזה עצמו בשביל לתת לו אחר כך שפע ברכה, וטובה ברוחניות ובגשמיות, כדי שגם הוא יוכל ליהנות ממנה, ואנחנו צריכים שפע גשמי כדי שנבראים גשמיים כמונו נוכל ליהנות מהם בעזרת השם שנזכה כבר שהצמצומים שאנחנו נמצאים בהם כמו הקורונה מבלבלת הזאת ושאר הצמצומים שייגמרו כנראה שכבר יש חלל פנוי ענק וכבר יש מקום לכל הגאולה השלמה לבוא במהרה בימינו אמן.

[הערה: בתחילת השיעור, עד שהגיע הצילום, הרב דיבר על נושא אחר כדי לא להפסיד את הזמן, והבאנו אותו כאן].

ביצד יש לקשר 'כתיבה וחתימה טובה' - לחתן וכלה ושלוש בית?

נאמר איזה חידוש יפה מבוסס על רעיון של הגאון החסיד ר' יצחק גינזבורג שליט"א. 'כתיבה וחתימה טובה' – ברכה ששייכת כשמגיע הזמן של ראש השנה וימים נוראים שאז מאחלים 'כתיבה וחתימה טובה', אבל באמת שייך לאחל את הברכה הזו לכל חתן וכלה, לאחל להם – 'כתיבה וחתימה טובה'. אלא שצריך להבין, מה השייכות והעניין של ברכת 'כתיבה וחתימה טובה' לחתן וכלה? בחתונה עושים שני דברים: 1. נותנים כתובה, 2. נותנים טבעת לקידושין. בכתובה כל אחד שומע שזה מלשון 'כתיבה', ומברכים שתהיה הכתובה טובה. וחזן מהכתיבה יש גם כן

בגאולת מצרים שהלידה לקחה ארבעים שנה עד שיהיה הגילוי של ארץ ישראל, ורואים גם כמה דברים קשים בדרך, כמו ביציאת מצרים כתוב 'ויהי בשלח פרעה את העם' – ובהמשך: 'ויאסור את רכבו ואת עמו לקח עימו... וירדוף אחרי בני ישראל', ועם ישראל היו בצרה מאוד גדולה, ואומרים ל'משה' 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר?' עם ישראל פתאום שוכחים את כל הניסים שהיה להם במצרים, והם בפחד כ"כ גדול מפרעה. נמצא, גם כשיוצאים ממצרים וכבר יש איזה אור של גאולה, עדיין יש זמנים קשים מאוד, וכמו שהיה כאן בזמן מלחמת יום כיפור, היה ממש רגעים קשים של צעקה גדולה להקב"ה, כבר חשבו שעוד פעם חוזרים לגלות ומסתלקים מארץ ישראל, אף שהיה אחרי קושי השעבוד הנורא של השואה האיומה. והנה רואים את הדבר הזה, שגם כשיש הארת הגאולה, עדיין פה ושם יש רסיסים של צרות בדרך. כי באמת כל העניין של ספר התנ"ך – זה לא ספר היסטוריה אלא הכל זה נבואות ששייכות לימים שלנו, וכמו שאומרים 'ההיסטוריה חוזרת על עצמה', מה שהוא הוא שיהיה, מאיפה לומד הוזהר (כי תצא דף רעו): שמשא הוא גם הגואל אחרון – 'משה' זה ראשי תיבות: מה שהיה הוא שיהיה, ואותו סיפור של הגאולה הראשונה זה גם כן הסיפור של הגאולה האחרונה. ויותר מזה, אנחנו יכולים ללמוד את הגאולה האחרונה מהגאולה הראשונה.

קושי השעבוד בסוף הגלות הוא מבול האפיקורסות ורדיפת הדת

ורבנו אומר כמה פעמים, שסוף הגלות, זהו הזמן שתתגבר האפיקורסות בעולם, ועל הדור שלו הוא כבר אמר בלשון הזו: "שיירד מבול של אפיקורסות לעולם", (שיחות הר"ן ל"ה). ורבנו אמר אשרי מי שיזכה להיות יהודי כשר בימים האלה שלנו שיש כזאת אפיקורסות ושנאת הדת, כזו ליצנות מכל דבר של קדושה, כזו רדיפה. וממי אנו נרדפים מכאלו שקוראים לעצמם יהודים, כבר לא הגוים רודפים אותנו, אלא שלטון של יהודים (או של ערב רב אי אפשר לדעת) וזהו הקושי הכי גדול, וזה מגיע מהמבול של האפיקורסות, ורבנו מסביר כמו שאמרנו מה שאותו הצמצום זו האפיקורסות שאנחנו טועים וחושבים שהשם יתברך לא נמצא כאן, זה עצמו צמצום ולמה צריך את הצמצום כי רק בתוך הצמצום הקב"ה יכול לגלות את רחמנותו, והוא יכול לברוא את העולם. הצמצומים שאנחנו רואים היום והאפיקורסות שמתגלה, ורדיפת הדת ע"י יהודים אחים שלנו, בזמן הזה, זהו בעצמו הצמצום שיוצר את החלל הפנוי, ודווקא על ידי היצירה הזאת של החלל הפנוי, זו ההכנה הכי גדולה לגאולה, שבתוך הצמצום הזה בעצמו תבנה הגאולה השלמה.

ורבנו מסביר שזו גם הסיבה שכל חידושי תורה וכל הש"ס והמשניות הכל נבנה מהמחלוקת. ומחלוקת פירושו של דבר

הגברים. ואומר הרב מרדכי אליהו: "זה נעשה בשביל לכבד את הנשים, אבל פה כשבאתי לבית הכנסת שלכם, אני רואה שאתם לא מכבדים מספיק את הנשים, אתם שמים את הנשים בזנב של הגברים, מאחורי הגברים, איפה הכבוד? איפה כבוד האישה?! ככה התחיל הרב אליהו את השיעור ואז הוא אמר להם "אני עכשיו עושה התרמה לבית הכנסת שלכם, אבל כיוון שהגברים לא כיבדו מספיק הנשים, ולא שמו אותם 'עלא ראסי', לא שמו אותם ככתר לראשם, לכן רק לנשים אני מסכים שיתרמו בשביל העזרת נשים. וכך תוך כמה דקות נאספו שם כמה אלפי רבבות דולרים כדי לבנות עזרת נשים מכובדת כמו שצריך... את הסיפור הזה שמעתי ממור אבי שיחיה, שהרב מרדכי אליהו סיפר לו שהוא בא עוד פעם לשם שנה אחר כך, ואמר שכבר הייתה עזרת נשים כמו שצריך, היא כבר הייתה בקומה מעל, וכמו בתי כנסיות של עם ישראל.

הסברנו שיש קשר בין ברכת 'כתיבה וחתימה טובה' לעניין של חתן וכלה. ושאלנו שבברכה ה'כתיבה' היא לפני ה'חתימה', ואילו בחתונה מקדימים את הטבעת (שהיא רומזת ל'חתימה') ל-'כתובה' (שרומזת ל'כתיבה')? אכן כשנתבונן, הכתובה היא עיקר ההתחייבות של הבעל לאישה. "אנא אפלה, ואוקיר ואזון ואפרנס וכו'" – כל זה התחייבות של הבעל לאישה. וההתחייבות של האישה לבעל זה הטבעת. כמו שאומרת הגמרא בקידושין (דף ב:), "מהו לשון קידושין? דאסר לה אכולי עלמא כהקדש, בקידושין הבעל אוסר אותה על כל העולם כולו כמו הקדש, כי האישה עכשיו מקודשת רק לי ומיוחדת רק לי, זו הנקודה של קידושין. יוצא שהטבעת מרמזת על ההתחייבות של האישה כלפי בעלה, ואילו הכתובה זה התחייבות של הבעל כלפי האישה, וזו הנקודה של – 'עלא ראסי' (שהיא ראשונה בהתחייבות) שמקדימים את ההתחייבות של האישה לבעל שזוהי נתינת הטבעת, והיא לפני ההתחייבות של הבעל, והטעם הוא כי ההתחייבות של האישה היא העיקרית כאן, מה שהיא מקדשת את עצמה בקדושה, להיות מיוחדת רק לבעלה.

ורומזים לבעל שעיקר העניין של 'שלום בית' הוא – "אשת חיל עטרת בעלה" – שתשים אותה כתר לראשך, ולכן אנחנו באים ומקדימים ועושים את מצוות הקידושין – 'חתימה', ונותנים הטבעת לפני ה'כתובה' שהיא התחייבות של הבעל לאישה. מקדימים את ההתחייבות של האשה לשל הבעל – בבחינת "אשת חיל עטרת בעלה".

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם ז"ל ועדוק בן צאלח ז"ל ת.ג.צ.ב.ה)

את ה'חתימה', שתהיה חתימה טובה – חתימה זו 'טבעת', בדורות הקודמים כולם היו חותמים עם הטבעת, (כמובא בגמרא שבת על טבעת שיש עליה חותם), ולכן הטבעת מרמזת על החתימה, וכשאדם מקדש את אשתו ונותן טבעת, אנחנו מברכים אותם בברכת 'כתיבה וחתימה טובה' – על הכתובה ועל הטבעת. ואם כן, כתיבה וחתימה טובה מרמז על העניין של החופה והקידושין, שיש בהם את שני החלקים האלה, 'כתיבה' – שהיא כנגד הכתובה, ו'נתינת הטבעת' – שהיא כנגד החתימה, ואנחנו מתפללים שיהיו שניהם לטובה בעזרת ה'.

ביצד יתכן חתימה טובה לפני כתיבה טובה

ויש כאן נקודה מעניינת, שבברכת 'כתיבה וחתימה טובה' לפי הסדר אנו מקדימים את הכתיבה, ואחר כך החתימה, וגם תמיד כשכותבים שטר, קודם כל כותבים ואחר כך חותמים, ואילו בקידושין זה להיפך, קודם נותנים טבעת שמרמזת על החתימה, ואחר כך עושים את ה'כתיבה' שזה הכתובה, וזה לא כפי סדר ברכת 'כתיבה וחתימה טובה'.

וביאור העניין כך, בעניין החתונה, תמיד אומרים לחתן והכלה שהעיקר שיהיה להם שלום בית ביניהם, וכדי לזכות לשלום, אומר שלמה המלך בספר משלי (יב, א): "אשת חיל עטרת בעלה" – אשת חיל היא הכתר של הבעל, אדם שיש לו שלום בית – שם את אשתו ונותן אותה כתר על ראשו (כמו שאומרים בערבית 'עלא ראסי') כפשוטו ממש 'כתר לראשי' – על הראש שלי זוכה לשלום בית.

סיפור על הרב מרדכי אליהו בתיקון עזרת הנשים

ונספר איזה סיפור מהראשון לציון הגאון רבינו מרדכי אליהו זצוק"ל, שנוגע לנקודה הזאת. הרב מרדכי אליהו היה מדי פעם נוסע לקהילות בחוץ-לארץ, כמו לקהילת החלבים בארה"ב, ולעוד קהילות בעולם, והיה נוסע לחזק אותם. פעם אחת הוא הגיע לאחד מבתי הכנסת, וכשהוא בא לשם, הוא רואה ששם בבית הכנסת עשו כמו ה'מודרניים', שמו את עזרת הנשים מאחורי הגברים, דהיינו הגברים ישבו בשורות הראשונות של בית הכנסת והנשים ישבו בסוף מאחור בלי הפרדה. ורבי מרדכי אליהו אחד הדברים המיוחדים בו שהיה פיקח עצום, הפיקח שבפיקחים, ותמיד מצא את הפתרון בצורה החכמה ביותר. והוא התחיל לדרוש בבית הכנסת, ואמר שבירושלים ובכל ארץ ישראל אנחנו מאוד מכבדים את הנשים, אנחנו שמים את הנשים 'על הראסי' (על הראש שלי), כלומר שבית הכנסת נמצא בקרקע, והעזרת נשים בקומה העליונה מעל הראשים של